

Knjižnice grada Zagreba
Starčevićev trg 6
10 000 Zagreb
tel.: 01 4572 081, 01 4694 321
faks: 01 4572 089
centrala: 01 4694 300
www.kgz.hr

Br. 819

Zagreb, 30. studenoga 2023.

SMJERNICE ZA IZGRADNJU KNJIŽNIČNIH ZBIRKI KNJIŽNICA GRADA ZAGREBA

I. MISIJA I VIZIJA KNJIŽNICE

Knjižnice grada Zagreba suvremeno su organizirana mreža narodnih knjižnica, najveća ustanova među narodnim knjižnicama u Hrvatskoj, a ujedno i jedna od najvećih kulturnih ustanova u gradu Zagrebu.

Jezgru mreže čine Gradska knjižnica i Knjižnica Božidara Adžije, koje su po svojim zbirkama i zadaćama narodne i znanstvene knjižnice. Ujedno su i središnje organizacijske jedinice Knjižnica grada Zagreba, koje okupljaju još dvanaest područnih knjižnica s mrežom od dvadeset i sedam ogranaka na ukupno četrdeset i dvije lokacije te Bibliobusnom službom.

Knjižnice grada Zagreba imaju ulogu županijske matične narodne knjižnice na području Grada Zagreba te Zagrebačke županije.

Knjižnice grada Zagreba osiguravaju slobodan pristup književnim, znanstvenim, općeobrazovnim, kulturno-umjetničkim i zabavnim sadržajima namijenjenima odraslima i djeci, uključujući i ranjive skupine stanovništva brinući o cjeloživotnom obrazovanju stanovnika Grada Zagreba. Ostvaruju suradnju s nizom institucija iz obrazovnog, kulturnog, civilnog i drugih sektora na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.

II. POLITIKA IZGRADNJE ZBIRKE

Nabavna politika Knjižnica grada Zagreba odražava njezine zadaće kao narodne knjižnice, znanstvene knjižnice i županijske matične narodne knjižnice uvažavajući međunarodne i hrvatske propise i preporuke za knjižnice te ostale stručne dokumente koji se odnose na izgradnju zbirke narodnih knjižnica.¹

Knjižnice grada Zagreba omogućavaju slobodan i jednak pristup građi i informacijama svim korisnicima, bez obzira na njihove različitosti u spolu, dobi, nacionalnoj pripadnosti, statusu, obrazovanju, vjerskim i političkim nazorima i posebnim potrebama ne provodeći cenzuru po bilo kojoj osnovi, bilo u postupku izgradnje zbirke ili prilikom posudbe građe.

¹ U Prilogu su navedeni svi izvori koji su bili temelj sastavljanja ovih Smjernica.

Knjižnice grada Zagreba izgrađuju opće i posebne zbirke koje sadržajem, jezikom i oblikom prate i uvažavaju raznolikosti potreba lokalne zajednice te promiču načelo njezina potpunog obuhvata, uključujući zbirke za manjinske zajednice i posebne skupine korisnika.

Svojim zbirkama knjižnica na različitim medijima nudi pouzdane informacije iz svih područja ljudskog znanja i djelovanja te zadovoljava pojedinačne informativne, kulturne i obrazovne potrebe korisnika nudeći informacije i građu za učenje i zabavu, s ciljem poticanja razvoja društvenih vještina i sposobnosti korisnika te povećavanja njihovog znanja i kulturnih interesa.

Knjižnice grada Zagreba omogućavaju uvid u razvoj književnosti, kulture i znanosti Grada Zagreba i Hrvatske, čuvajući kulturnu baštinu lokalne zajednice kao i etničkih i nacionalnih zajednica i manjina te prikupljajući građu sadržajno vezanu za Republiku Hrvatsku, ali i za države s kojima dijele zajedničku povijest i kulturno naslijeđe.

III. SVRHA SMJERNICA ZA IZGRADNJU ZBIRKI

Svrha je Smjernica za izgradnju zbirki u Knjižnicama grada Zagreba osigurati sustavnost i dosljednost u izgradnji knjižničnih zbirki. Smjernice pružaju pomoć knjižničarima u procesu izgradnje, upravljanja i vrednovanja zbirki, što uključuje nabavu i obradu knjižnične građe, trajnu pohranu i zaštitu, upravljanje zbirkama izlučivanjem i otpisom, kao i vrednovanje. Javno objavljene na mrežnim stranicama služe i informiranju zainteresirane javnosti o načinu poslovanja knjižnice. Smjernice koriste i osnivaču Gradu Zagrebu kao pomoć prilikom odlučivanja o dodjeli sredstava za nabavu knjižnične građe.

Smjernice za nabavu knjižnične građe odnose se na svu građu koja se uvrštava u zbirke svim načinima nabave, uključujući i darove, koji moraju zadovoljiti navedene kriterije. Knjižnica samostalno odlučuje o prihvaćanju ili odbijanju darova te nakon njihova preuzimanja samostalno raspolaže darovanom građom na način koji smatra stručno prikladnim bez dodatnih uvjeta darodavca. Knjižnice grada Zagreba izdaju građu i u vlastitoj nakladi te se ona također uvrštava u zbirke.

Korisnici Knjižnica grada Zagreba su građani Grada Zagreba i Zagrebačke županije, a uslugom međuknjižnične posudbe i članovi ostalih narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj.

Izgradnja zbirki odvija se u skladu sa Standardom za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (NN 103/2021) te uvažavajući potrebe postojećih, ali i budućih korisničkih skupina.

Prioritet nabave Knjižnica grada Zagreba je izgradnja fondova središnjih knjižnica mreže, Gradske knjižnice i Knjižnice Božidara Adžije te zavičajne zbirke Zagrabiensia koja prikuplja građu sadržajno vezanu uz Grad Zagreb.

Knjižnica redovito prati podatke o nabavi, obradi i posudbi knjižnične građe te godišnjim izvještajima izvještava osnivača Grad Zagreb, Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske i Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu.

IV. IZGRADNJA POSEBNIH ZBIRKI

Knjižnice grada Zagreba kao županijska matična narodna knjižnica Grada Zagreba i Zagrebačke županije, prema Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (NN 17/2019, 98/19) i Pravilniku o obveznom primjerku (NN 66/2020), dužna je prikupljati, pohranjivati i stručno obrađivati tiskanu građu i građu na drugim medijima, koja je prema različitim mjerilima vezana za područje grada Zagreba te predstavlja dokument njegove povijesti i postojanja.

1. Zavičajna zbirka *Zagrabienis* zbirka je građe o gradu Zagrebu, kao i zavičajna zbirka njegovih stanovnika. Objedinjuje knjige, rukopise, nacрте i planove grada, stare razglednice i fotografije, sitni tisak te građu na novim medijima. Ona predstavlja riznicu dokumenata koji svjedoče o svim aspektima povijesti i kulture hrvatske metropole. Građa se nabavlja u zemlji i iz inozemstva u skladu s ovim Smjernicama.

2. Zbirka starih i rijetkih knjiga *Rara* objedinjuje knjige i rukopise do 1850. godine, u iznimnim slučajevima po kriteriju rijetkosti tiskane i nakon 1850. godine, a čini najvrjedniji dio zbirke Knjižnica grada Zagreba čuvajući kulturu i povijest hrvatskog i europskog kulturnog identiteta. Građa se nabavlja u skladu s ovim Smjernicama.

3. Zaštićeni fond dječje knjige *Hrvatskog centra za dječju knjigu* okuplja knjige za djecu i mlade hrvatskih pisaca, ilustratora i prevoditelja, s misijom i vizijom razvoja i osnaživanja hrvatske dječje knjige te njihove promocije u zemlji i inozemstvu. Građa se nabavlja u zemlji i iz inozemstva u skladu s ovim Smjernicama.

4. Zbirka *BDI* zbirka je koja služi za provedbu kontinuiranog učenja i stručnog usavršavanja knjižničarskih djelatnika pružajući pristup stručnoj literaturi. Sustavno se prikuplja sva domaća stručna knjižničarska literatura, odabrana literatura na stranim jezicima, sitni tisak, propisi i dokumenti iz područja knjižničarstva. Građa se nabavlja u zemlji i iz inozemstva u skladu s ovim Smjernicama.

5. Središnja knjižnica *Rusina i Ukrajinaca* objedinjuje knjige, časopise, novine, audiovizualnu građu, kao i referentnu zbirku u kojoj su enciklopedije, rječnici, leksikoni, rijetka izdanja na rusinskom, ruskom i ukrajinskom jeziku. Posebno je vrijedna zbirka fotoalbuma kojima su predstavljeni gradovi, krajevi i kulturna baština Ukrajine. Građa se nabavlja u zemlji i iz inozemstva u skladu s ovim Smjernicama.

6. Središnja knjižnica *Albanaca* objedinjuje knjige, časopise i multimedijску građu na albanskom jeziku. Građa se nabavlja u zemlji i iz inozemstva u skladu s ovim Smjernicama.

7. Digitalnu zbirku *Knjižnica grada Zagreba* čine digitalizirana i izvorno digitalna građa. Digitalizirana građa obuhvaća digitalne preslike izvorne građe iz zaštićenih zbirki Knjižnica grada Zagreba. Odabir građe za digitalizaciju temelji se na nekoliko kriterija: građa koja je objavljena u Zagrebu ili je na drugi način povezana sa Zagrebom, cjelovita građa te starija vrijedna i rijetka građa. Digitalna zbirka uključuje i izvorno digitalne publikacije Knjižnica grada Zagreba, poput izvještaja i druge građe koja je pohranjena u digitalnom repozitoriju i javno dostupna u mrežnom katalogu i portalu Digitalne zbirke kao i e-knjige. Zbirka se izgrađuje poštujući Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (NN 111/21).

V. ODGOVORNOST IZGRADNJE ZBIRKI

Za provedbu nabavne politike odgovorni su ravnatelj Knjižnica grada Zagreba, koordinator koordinirane (centralizirane) nabave, voditelji nabava područnih knjižnica i Bibliobusne službe te voditelji posebnih zbirki i odjela.

Plan nabave izrađuje se u skladu s ovim Smjernicama, raspoloživim sredstvima za nabavu knjižnične građe i prostornim mogućnostima knjižnice uvažavajući nakladničke planove. Knjižnica izrađuje godišnje, srednjoročne i dugoročne planove nabave.

Građa se odabire i uvrštava u zbirke uvažavajući kriterije za procjenu vrijednosti građe te korisničke potrebe i rezultate kvalitativnog i kvantitativnog vrednovanja zbirki.

Knjižnice grada Zagreba procesom koordinirane nabave nabavljaju knjižnu i neknjižnu građu primjenom IFLA-inog modela Conspectus, a e-knjigu nabavljaju procesom centralizirane nabave.

VII. KRITERIJI ZA PROCJENU VRIJEDNOSTI GRAĐE

- ugled autora, izvođača i nakladnika
- zavičajnost autora i sadržaja
- sadržajna relevantnost i aktualnost
- dubina razrade teme i citiranost u literaturi
- način obrade teme (objektivnost autora)
- jezik i stil
- kvaliteta prijevoda
- lektura i korektura
- opremljenost publikacije (impresum, predgovor, pogovor, biografski podaci, kazalo, bibliografija)
- kvaliteta papira, tiska i uveza
- trajnost / kvaliteta (suvremeniji medij ima prednost ukoliko se isti sadržaj nudi u više oblika)
- cijena

VII. JEZICI NA KOJIMA SE GRAĐA NABAVLJA

- hrvatski
- engleski (s obzirom na interes korisnika)
- ukrajinski
- albanski
- ostali svjetski jezici (po potrebi)

VIII. NAČINI NABAVE GRAĐE I IZGRADNJE ZBIRKI

- kupnja
- otkup Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske
- otkup Grada Zagreba
- obvezni primjerak
- dar
- zamjena

IX. IZGRADNJA ZBIRKI FINANCIRA SE SREDSTVIMA

- kupnja
- otkup Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske
- otkup Grada Zagreba
- obvezni primjerak
- dar
- zamjena

X. FORMAT GRAĐE

Knjižnice grada Zagreba nabavljaju sve dostupne vrste knjižnične građe za svoje zbirke

- knjige, serijske publikacije, audiovizualnu, elektroničku i multimedijску građu, grafičku i kartografsku građu, tiskane muzikalije, sitni tisak, rukopise, viševrsnu građu, igračke i e-knjige.

Ne nabavljaju se osnovnoškolski i srednjoškolski udžbenici, separati, programske knjižice te stručni i akademski radovi.

Knjižnica prikuplja građu u svim dostupnim formatima prikladnim za korištenje te kontinuirano prema potražnji korisnika i ponudi tržišta prilagođava nabavnu politiku vezano za formate.

XI. SADRŽAJ GRAĐE

Zbirke Knjižnica grada Zagreba obuhvaćaju svu knjižničnu građu središnjih i područnih knjižnica, kao i njihovih ogranka, te Bibliobusne službe.

XII. IZVORI INFORMACIJA O GRAĐI

- ogledni primjerci građe
- mrežne stranice nakladnika i distributera
- tiskani nakladnički katalozi
- neposredan uvid u knjižarsku ponudu
- bibliografije knjiga i periodičkih publikacija
- popisi dobitnika književnih nagrada
- sajmovi knjiga
- recenzije i prikazi
- korisnički zahtjevi

XIII. POLITIKA ZAŠTITE GRAĐE

Građa Knjižnica grada Zagreba smještena je u primjerenim prostornim uvjetima. Na staroj se građi primjenjuju dodatne mjere zaštite osjetljive vrijedne građe (digitalizacija) te se po potrebi izvornik daje i na restauriranje.

Digitalizacijom se sprečava daljnje oštećenje koje nastaje samim korištenjem izvornika te osiguravanjem pohrane, pristupa i zaštite medija na kojem je digitalna preslika pohranjena korisnicima dajemo mogućnost korištenja građe čuvajući pri tome izvornik.

XIV. VREDNOVANJE ZBIRKI

Vrednovanje zbirke radi se periodički na temelju kvalitativnih i kvantitativnih pokazatelja korištenjem različitih metoda vrednovanja:

- vrednovanje usmjereno na zbirke koje utvrđuje veličinu, starost i opseg zbirke
- vrednovanje usmjereno na korisnike koje utvrđuje vrijednost zbirke s obzirom na korištenje građe (iskoristivost, dostupnost, relevantnost)
- statističke metode vrednovanja zbirke.

Svrha je vrednovanja uočiti eventualne propuste prilikom izgradnje zbirke, utvrditi odgovaraju li zbirke na korisničke zahtjeve te dodatnom nabavom ili otpisom urediti zbirke.

XV. IZLUČIVANJE I OTPIS

Knjižnica redovito pročišćava zbirke izlučivanjem i otpisom prema kriterijima:

- uništeno
- dotrajalo
- zastarjelo.

Smjernice za nabavu knjižnične građe Knjižnica grada Zagreba revidiraju se po potrebi.

Koordinatorica koordinirane (centralizirane) nabave

ravnateljica Knjižnica grada Zagreba

Jasmina Kenda, viša knjižničarka

Višnja Cej, knjižničarska savjetnica

J. Kenda

Višnja Cej

Prilog. Izvori za Smjernice – zakonski, podzakonski, stručni i interni dokumenti

- Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)
- Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (NN 17/2019, 98/19)
- Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (NN 111/21)
- Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (NN 103/21)
- Pravilnik o reviziji i otpisu knjižnične građe (NN 21/2002)
- Pravilnik o obveznom primjerku (NN 66/2020)
- Pravilnik o proračunskom računovodstvu i računskom planu (NN 124/14, 115/15, 87/16, 3/18, 126/19 i 108/20)
- Misija, vizija i strategija Knjižnica grada Zagreba. [pristupljeno 4.11.2021.] Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222>
- Pravila Knjižnica grada Zagreba. [pristupljeno 4.11.2021.] Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/informacije/upisi-i-posudba-196/pravila-knjiznica-grada-zagreba-40217/40217>
- Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996.
- Nebesny, T. ; M. Švob. Izgradnja knjižne zbirke u narodnim knjižnicama. [pristupljeno 4.11.2021.] Dostupno na http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/nebesny_svob.pdf
- Lešić, J. Okvir smjernica za izradu pisane politike nabave građe i izgradnje zbirke u narodnim knjižnicama. [pristupljeno 4.11.2021.] Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/11/smjernice-za-nabavu.pdf>
- UNESCOv Manifest za narodne knjižnice 1994. [pristupljeno 4.11.2021.] Dostupno na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm

- Izjava IFLA/FAIFE Knjižnice i intelektualna sloboda. [pristupljeno 4.11.2021.] Dostupno na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/kiis.htm>
- IFLA-in Manifest o Internetu. [pristupljeno 4.11.2021.] Dostupno na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/IFLA_manifest_o_Internetu.htm
- IFLA/UNESCO Manifest za digitalne knjižnice. [pristupljeno 4.11.2021.] Dostupno na: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/digital-libraries/documents/ifla-unesco-digital-libraries-manifesto-hr.pdf>
- Kopenhaška deklaracija. [pristupljeno 4.11.2021.] Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1696>
- IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
- Darovi za zbirke : smjernice za knjižnice. Upute za izradbu smjernica za izgradnju knjižnične zbirke primjenom modela Conspectus. Međunarodna posudba i dostava dokumenata : načela i smjernice za postupanje. Model nacionalnog pravilnika za međuknjižničnu posudbu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
- Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008.
- Smjernice za knjižnične usluge za djecu : knjižnične usluge za djecu – važnije no ikada za djecu i njihove obitelji diljem svijeta. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
- Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.
- Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monica Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijalnu građu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.
- Smjernice za građu laganu za čitanje. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
- Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice : s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.
- Smjernice za pokretne knjižnice. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
- IFLA-ine smjernice za knjižnične usluge za osobe s demencijom. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
- Pravo na e-čitanje / EBLIDA, [prevela Marijana Mišetić]. [pristupljeno 4.11.2021.] Dostupno na: http://www.eblida.org/News/The-right-to-e-read_hr.pdf
- IFLA-in etički kodeks za knjižničare i druge informacijske stručnjake [pristupljeno 4.11.2021.] Dostupno na: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/faife/codesofethics/croatiancodeofethicsfull.pdf>
- Pristup knjižnicama za osobe s invaliditetom : lista za samoprocjenu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008. [pristupljeno 4.11.2021.] Dostupno na <http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/399>
- Johnson, P. Fundamentals of collection development and management. London : Facet Publishing, 2018.

